

COOPERAREA INTERNAȚIONALĂ A STATELOR ÎN CADRUL ORGANIZAȚIEI MONDIALE A COMERȚULUI: REALIZĂRI, DIFICULTĂȚI, DEZIDERATE

Victoria ȚARĂLUNGĂ, dr., conf. univ.,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Anatolie FAIGHER, dr., conf. univ.,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *A multilateral, universal, rule-based, non-discriminatory and equitable trading system is a central element for harnessing the potential of trade-related development, and the rules and disciplines of the World Trade Organization (WTO) are the cornerstone of this system, serving as a guarantee against discrimination. However, in spite of all the successes achieved, the WTO, as a forum for multilateral trade negotiations, is currently facing some difficulties, especially with regard to strengthening trade regionalism and the conclusion by states of new preferential, regional and bilateral trade agreements. In this article the authors elucidate both the achievements and some of the difficulties of the cooperation of the states within the WTO, coming up with some solutions to the existing problems.*

Keywords: *World Trade Organization, multilateral trading system, international cooperation.*

Comerțul mondial este un factor determinant al procesului creșterii și dezvoltării economice, oferind țărilor mijloacele de a avea acces la piețe externe mai mari, precum și la competențe, tehnologie și capital, care să înlesnească specializarea, o mai bună utilizare a resurselor productive și a economiilor de scară, acționând ca un catalizator al transformărilor structurale. Chiar dacă ritmul de creștere a schimburilor comerciale internaționale a slăbit în ultimii ani, există un larg consens al analiștilor că, la nivel mondial, există în continuare un potențial considerabil neexploatat, care să asigure valorificarea beneficiilor comerțului internațional.

Un sistem comercial multilateral, universal și bazat pe reguli, nediscriminatoriu și echitabil reprezintă un element central pentru valorificarea potențialului de dezvoltare inerent comerțului, iar

normele și disciplinele Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) constituie piatra de temelie a acestui sistem, servind drept garanție împotriva discriminării.

Organizația Mondială a Comerțului reprezintă una din cele mai importante organizații economice internaționale, fondată pe principiile Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT) și constituie cadrul instituțional internațional al sistemului comercial multilateral, desăvârșit odată cu finalizarea Rundei Uruguay în 1994, al cărui obiectiv fundamental este acela de a determina dispariția progresivă, prin concesii, prin intermediul rundelor de negocieri, a tuturor obstacolelor tarifare și netarifare în comerțul cu mărfuri, servicii și în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală.

În prezent, Organizația Mondială a Comerțului este responsabilă pentru supravegherea sistemului comercial multilateral, care a evoluat treptat în ultimii 50 de ani. De asemenea, OMC constituie un forum pentru continuarea negocierilor privind liberalizarea comerțului cu bunuri și servicii, prin desființarea barierelor și elaborarea de noi reguli în domeniile legate de comerț. Acordurile OMC prevăd un mecanism comun de reglementare a diferendelor, prin care membrii își apără drepturile și reglementează divergențele care apar între ei.

La ora actuală în afara sistemului OMC au rămas doar unele state care în trecut aveau economii planificate și o parte din țările în curs de dezvoltare. Statele cu economiile în tranziție privesc la OMC ca la o structură ce oferă o posibilitate importantă de integrare în economia mondială și de perfecționare a bazei legislative naționale în domeniile economic și comercial.

Ideea înființării Organizației Mondiale a Comerțului a apărut după cel de-al Doilea Război Mondial, din inițiativa Organizației Națiunilor Unite. Scopul urmărit a fost de a *stabilii reguli și principii privind relațiile comerciale internaționale* care să asigure o anumită disciplină și un mediu favorabil privind desfășurarea acestora, prin *reducerea treptată a tuturor barierelor tarifare și netarifare, precum și a altor restricții discriminatorii*.

În urma însărcinării Consiliului Economic și Social al ONU, o comisie formată din reprezentanți a 23 de state membre ale ONU a inițiat un proces de elaborare a unei Carte privind viitoarea OMC¹⁰, precum și o serie de negocieri cu privire la reducerea taxelor vamale și a altor restricții din cadrul comerțului internațional. Aceste demersuri de negociere s-au finalizat prin semnarea, în data de 30 octombrie 1947, a Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT), care a intrat în vigoare în data de 1 ianuarie 1948.

GATT a fost un *tratat multilateral interguvernamental* prin care țările membre se obligă să respecte anumite principii și reguli în domeniul relațiilor comerciale: să reducă, să elimine sau să consolideze taxele vamale și să înlăture restricțiile cantitative sau de altă natură din calea schimburilor comerciale reciproce, trecând treptat la liberalizarea acestora.

Statele care au semnat inițial GATT, denumite membre fondatoare, sunt cele 23 de țări implicate în cadrul negocierilor acordului: Australia, Belgia, Brazilia, Birmania, Canada, Ceylon, Chile, Cuba, SUA, Franța, India, Liban, Luxemburg, Norvegia, Noua Zeelandă, Pakistan, Olanda, Rhoedezia de Sud, Anglia, Siria, Cehoslovacia, Uniunea Sud-Africană și China [9, p. 27].

La 31 decembrie 1994 numărul statelor participante la GATT a atins cifra de 140, fiind reprezentate de: *128 părți contractante* (membri cu drepturi depline) și *12 membri de facto* (foste colonii pe teritoriul cărora au fost puse în aplicare prevederile acordului înainte de câștigarea independenței și care au dreptul să devină părți contractante după câștigarea independenței politice) [9, p. 27].

Momentul înființării OMC este reprezentat de adoptarea Acordului de la Marrakech din data de 15 aprilie 1994, care a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 1995. Până la acest moment, GATT nu a avut un statut de organizație internațională, fiind *un forum multilateral pentru negocierea tarifelor*, a devenit principala agenție consacrată comerțului care a întreținut legături cu organizațiile specializate ale ONU.

OMC este concepută ca o *organizație independentă*, în afara sistemului ONU, dar care concurează cu instituții și organizații cu caracter economic, inclusiv cele din sistemul ONU. Așadar, în 1995, GATT a fost înlocuit cu o instituție mult mai puternică, deoarece organele sale au autoritatea

¹⁰ Documentul elaborat este cunoscut sub denumirea „Carta de la Havana” din 1947, dar care, nefiind ratificat de către statele semnatare, nu a putut la acea dată pune bazele OMC, rămânând în vigoare în continuare GATT.

de a lua decizii obligatorii atunci când regulile comerciale sunt subiectul unor controverse sau sunt încălcate, aspecte ce converg către ideea că Organizația Mondială a Comerțului este cu adevărat o forță instituțională de liberalizare a comerțului [5, p. 196-197].

Fondată pe doi piloni extrem de importanți, și anume clauza națiunii celei mai favorizate și clauza tratamentului național, OMC se erijează drept un gardian veritabil al noului sistem comercial multilateral al cărui obiectiv fundamental este acela de a determina dispariția progresivă, prin concesiuni, prin intermediul rundelor de negocieri, a tuturor obstacolelor tarifare și netarifare în comerțul cu mărfuri, servicii și în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală [2, p. 2].

Analizele economice din ultimii 50 de ani evidențiază dezvoltarea excepțională a comerțului mondial, fapt ce demonstrează că atât GATT, cât și OMC au contribuit la crearea unui sistem comercial solid și prosper, favorizând o creștere economică fără precedent [11].

OMC este forul multilateral de punere în aplicare a ansamblului măsurilor de liberalizare a comerțului cu mărfuri, servicii și drepturi de proprietate intelectuală, de desfășurare a noi runde de negocieri pentru extinderea liberalizării în comerțul cu produse agricole, industriale și cu servicii, precum și de supraveghere multilaterală a punerii în aplicare a prevederilor referitoare la regulile, disciplinele și practicile de comerț convenite. OMC are o sferă mult mai largă de cuprindere decât GATT, incluzând, pe lângă reglementarea comerțului cu mărfuri (Acordul GATT), și reglementarea comerțului cu servicii (Acordul GATS), precum și aspecte ale drepturilor de proprietate intelectuală (Acordul TRIPS) [5, p. 196-197].

La prima vedere, OMC este organizată după modelul organizațiilor internaționale tradiționale, având o Conferință ministerială, considerată organul cel mai important al OMC, compusă din reprezentanții tuturor membrilor, care va exercita funcțiile OMC și care se va reuni cel puțin o dată la doi ani¹¹, la un al doilea nivel – un Consiliu general¹², compus din reprezentanții tuturor statelor-membre, care se va reuni după cum va fi adecvat și care va exercita funcțiile OMC în intervalul dintre reuniunile Conferinței ministeriale, și la un al treilea nivel – un Consiliu pentru comerțul cu bunuri, un Consiliu pentru comerțul cu servicii și un Consiliu pentru aspectele comerciale legate de drepturile de proprietate intelectuală, un Comitet pentru comerț și dezvoltare, un Comitet pentru restricții aplicate pentru motive de balanță de plăți și un Comitet pentru buget, finanțe și administrație.

De asemenea, în virtutea Anexei nr. 2 la Acordul de la Marrakesh [1], intitulată „Înțelegerea asupra Regulilor și Procedurilor de Soluționare a Diferendelor în cadrul OMC”, a fost înființat Organul de reglementare a diferendelor, iar în virtutea Anexei nr. 3 la Acordul de la Marrakesh „Mecanismul de examinare a politicilor comerciale” – Organul de examinare a politicilor comerciale. Mecanismul de examinare a politicilor comerciale a fost creat în decembrie 1988 și a intrat în vigoare la data de 12 aprilie 1989. Acest mecanism face parte din categoria instrumentelor juridice multilaterale, fiind obligatoriu pentru toți membrii OMC. Obiectivul central urmărit prin acest Acord este asigurarea respectării de către toți membrii OMC a regulilor și angajamentelor comerciale multilaterale și plurilaterale, în vederea evitării diferendelor de ordin comercial între statele membre.

În situația apariției diferendelor, rezolvarea acestora se realizează în conformitate cu anumite reguli și proceduri speciale, obligatorii pentru toți membrii OMC. Aplicarea acestor reguli este asigurată de Organismul de reglementare a diferendelor considerat elementul central pentru asigurarea securității și predictibilității sistemului multilateral de comerț. Procesul de reglementare vizează utilizarea unor metode specifice, precum consultarea, concilierea, medierea, bunele oficii, panelurile de experți și organul de apeluri [12].

Trebuie precizat că OMC prezintă unele particularități față de alte organizații internaționale, având în vedere că, în cadrul acestei entități internaționale, nu există un organ principal cu o compu-

¹¹ Conferința ministerială s-a reunit de 11 ori: 9-13 decembrie 1996 la Singapore, 18-20 mai 1998 la Geneva, 30 noiembrie-3 decembrie la Seattle, 9-13 noiembrie 2001 la Doha, 10-14 decembrie 2003 la Cancun, 13-18 decembrie 2005 la Hong-Kong, 30 noiembrie - 2 decembrie 2009 la Geneva, 15-17 decembrie 2011, 3-6 decembrie la Bali, 15-19 decembrie 2015, 10-13 decembrie 2017 la Buenos Aires [online] [citat 24.02.19]. Disponibil: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/minist_e.htm

¹² Conferința ministerială și Consiliul general au puterea exclusivă de a adopta interpretări ale Acordului de la Marrakesh și ale Acordurilor comerciale multilaterale.

ner restrânsă și cu atribuții executive și putere de decizie în probleme importante, la fel ca în cazul majorității organizațiilor internaționale. Acest fapt coroborat cu regula luării deciziilor prin consens a fost de natură să determine unele critici privind eficiența luării deciziilor și modul de analizare pe fond a problemelor ce intră în sarcina OMC. Cu toate că ideea înființării unui organism cu o compunere mai redusă, în care fiecare membru să reprezinte un grup de state, este invocată destul de frecvent având în vedere că obținerea consensului nu este o problemă foarte facilă totuși, în momentul de față OMC este o organizație condusă de membrii săi și fidelă principiului consensului în ceea ce privește luarea deciziilor [10, p. 96].

După modelul organizațiilor clasice și OMC cuprinde în structura organizatorică un Secretariat, condus de un *Director general* (numit de Conferința ministerială, în sarcina căreia a intrat și adoptarea de reguli referitoare la puterile, atribuțiile, condițiile de lucru și durata mandatului Directorului general), abilitat să îndeplinească sarcinile administrative ale acestei organizații internaționale. În activitatea sa Directorul general va fi ajutat de personalul Secretariatului compus din funcționari internaționali specializați îndeosebi în economie, drept, politici comerciale internaționale, la care se adaugă personalul tehnic și administrativ. Directorul general are competența de a numi membrii personalului Secretariatului și de a stabili atribuțiile și condițiile lor de angajare, conform regulilor adoptate de către Conferința ministerială [1, art. VI, al. 3]. Funcțiile principale ale Secretariatului OMC constau în oferirea de asistență tehnică Conferinței ministeriale, diferitor consilii și comitete, țărilor în curs de dezvoltare, în efectuarea de analize asupra comerțului internațional, în organizarea Conferințelor ministeriale și în prezentarea activităților OMC opiniei publice. De asemenea, acesta furnizează asistență juridică în cadrul sistemului de reglementare a diferendelor prevăzut de OMC și dă avize guvernelor statelor care doresc să devină membri ai OMC. Actualul Director General al OMC este Roberto Azevêdo. În prezent, OMC are 164 de state membre [11]. Sediul organizației este la Geneva, în clădirea fostului GATT.

Impulsionat de avantajele pe care le oferă cadrul juridic internațional pentru comerț și din motivele pentru care e mai bine să te afli în cadrul sistemului mondial, decât în afara acestuia, Republica Moldova, în noiembrie 1993, a înaintat o cerere de aderare la Acordul general pentru tarife vamale și comerț, care, după crearea Organizația Mondială a Comerțului, în ianuarie 1995, a fost reiterată către OMC. Aderarea RM la OMC a fost determinată de avantajele pe care le oferă cadrul juridic al comerțului internațional și de motivele pentru care e mai bine să fii în cadrul OMC decât în afara acestei organizații.

Scopul aderării la OMC constituia urgentarea procesului de integrare în economia mondială, ceea ce permite crearea unei societăți democratice, cu o economie bazată pe principiile de piață. Aderarea a fost motivată și de dezavantajele specifice faptului că nu suntem membri ai OMC, iar acordurile bilaterale comerciale nu sunt suficient dezvoltate, precum și de imaginea adversă, în special pentru investitorii străini, a faptului că am rămas „în afara sistemului”.

Negocierile de aderare în perioada 1996-2000 au coincis cu programele de reforme structurale și cu procesul de formulare a politicii comerciale și economice ale țării. Însă sistemul administrativ subdezvoltat, lipsa resurselor umane și financiare au afectat direct capacitățile tehnice pentru a conduce acest proces complex de aderare în mod eficient și în termen scurt [7, p. 173].

La 8 mai 2001, Consiliul General al OMC a adoptat decizia privind aderarea Republicii Moldova la acordul OMC în baza condițiilor stipulate de protocolul de aderare. Pachetul de documente negociate și protocolul de aderare al Republicii Moldova la OMC a fost aprobat prin legea nr. 218, din 01.06.2001 [4]. Pentru aderarea Republicii Moldova la OMC, Republica Moldova depune instrumentele de aderare ratificate, conform procedurilor interne ale țării, și în luna iulie 2001 devine membru cu drepturi depline la OMC. Printre *avantajele* aderării RM la OMC pot fi menționate următoarele:

- Acordurile OMC îmbunătățesc substanțial transparența politicilor comerciale și a practicilor partenerilor comerciali, fapt ce întărește siguranța și stabilizează relațiile comerciale;
- Statutul de membru asigură un instrument pentru avansarea intereselor economice și comerciale ale membrului prin participarea eficientă la negocierile multilaterale din cadrul OMC;
- Disciplinele multilaterale cu un grad mai mare de stringență asigură un mediu de comerț mai sigur și stabil și furnizează o certitudine mai mare în relațiile comerciale;
- Regulile OMC includ angajamentul de a nu promova o politică inadecvată. Barierele comerciale creează oportunități pentru corupție și alte manifestări ale unei rele guvernări. Transpa-

rența, non-discriminarea și alte aspecte ale „facilitării comerțului” ajută la reducerea posibilităților de luare a unor decizii arbitrare și eronate;

- Sistemul mondial al comerțului oferă un sortiment mai larg și un nivel de calitate mai înalt al produselor și serviciilor (antrenate mereu în procesul de concurență), totodată prevede protejarea industriei tinere, sectoarelor aflate în restructurare sau confruntate cu serioase dificultăți;
- Numai în cadrul OMC țările au acces la mecanismul de soluționare a diferendelor pentru a-și apăra drepturile și interesele lor comerciale sau a cere recompensă pentru violarea regulilor OMC;
- Aderarea permite accesul mai larg al produselor moldovenești pe piețele țărilor-membre ale OMC, ceea ce va implica tratarea nediscriminatorie a mărfurilor noastre pe piețele externe și va oferi o siguranță suplimentară investitorilor străini în ceea ce privește cadrul regulator și regimul comercial al Moldovei [7, p. 178].

La nivelul internațional, integrarea statelor în curs de dezvoltare și a economiilor în tranziție în sistemul internațional al comerțului, constituie un mod pentru maximizarea beneficiilor din procesul de globalizare și liberalizare, însă acest proces are nevoie de susținere și promovare.

În prezent, multilateralismul comercial – a cărei platformă este OMC – traversează o criză profundă, determinată de schimbările structurale de mare amploare care au marcat economia și comerțul mondial în deceniile recente. Iar dintre aceste schimbări, problemele de ordin sistemic generate de deplasarea centrului de greutate a puterii economice în lume înspre țările emergente se răsfrâng la ora actuală cel mai puternic asupra mecanismelor de guvernare ale organizației și, implicit, asupra cooperării multilaterale a națiunilor în cadrul acesteia.

Noile realități asociate mutațiilor în raportul de forțe din economia mondială îngreuiază, înaintea de toate, exercitarea funcției legislative a OMC, de for pentru negocieri comerciale multilaterale, având ca finalitate elaborarea de noi reguli comerciale multilaterale și îmbunătățirea celor existente. Mai mult, în ultimul deceniu, în relația simbiotică dintre multilateralism și regionalism, intrinsecă sistemului comercial internațional, balanța s-a înclinat în mod vădit în favoarea regionalismului comercial. După blocarea Runderi Doha în 2008 – prima rundă de negocieri comerciale multilaterale lansată în cadrul OMC – membrii organizației au recurs într-o măsură crescândă la încheierea de acorduri comerciale preferențiale, ca modalitate de promovare a deschiderii piețelor și de convenire de noi reguli comerciale.

În anii recentți s-a produs o adevărată explozie a agendei comerciale regionale, un număr de membri marcanți ai OMC, precum SUA și UE, inițiind o serie de negocieri pentru încheierea de noi acorduri comerciale preferențiale, regionale și bilaterale. Întrucât ies de sub incidența sistemului comercial multilateral gestionat de OMC și vizează părți substanțiale din PIB-ul și comerțul mondial, aceste aranjamente comerciale preferențiale au repercusiuni importante asupra sistemului comercial în ansamblu și periclitează însăși funcția de negociere a OMC, ca și cea de for pentru stabilirea regulilor comerciale la nivel global [10, p. 100].

De adăugat la cele menționate și constatarea că, în ultimii ani, ritmul de creștere a comerțului mondial a încetinit drastic, denotând că schimbările comerciale internaționale nu au reușit să-și revină integral după declinul istoric din 2009, continuând să resimtă replicile crizei. Este însă și mai îngrijorător faptul că asupra perspectivelor de revigorare a comerțului internațional planează riscuri de natură macroeconomică și geopolitică, asociate mai ales cu procesul lent și inegal de redresare economică la nivel global, dar, mai nou, și cu amplificarea turbulențelor din economia mondială [4, p. 3-4]. Această stare de fapt alimentează pericolul escaladării protecționismului comercial și al amplificării tensiunilor dintre partenerii comerciali, mai ales că – așa cum relevă ultimele exerciții de monitorizare a politicilor comerciale la nivel global – numeroase țări continuă să recurgă și în prezent la măsuri de restricționare a comerțului, ca reacție la efectele negative ale crizei.

Acestea reprezintă principalele jaloane ale cadrului comercial global în care s-au desfășurat lucrările celei de-a zecea Conferințe ministeriale a OMC desfășurată în perioada 15-19 decembrie 2015, la Nairobi (Kenya), fiind prima reuniune la nivel ministerial organizată într-o țară din Africa, după intrarea în funcțiune a OMC în 1995. Miza Conferinței a constat în convenirea de către membrii OMC a unui pachet de înțelegeri multilaterale vizând un număr de inițiative comerciale care să conducă la îmbunătățirea condițiilor de desfășurare a schimburilor comerciale internaționale și, ast-

fel, la impulsionarea acestora în contextul dificultăților curente din economia mondială. Dar și mai importantă a fost miza asociată cu nevoia convenirii unui program de lucru realist post-Nairobi, care să schițeze *direcțiile viitoare de acțiune ale OMC* și care să consolideze, totodată, funcția de negociere a organizației. Implicit, prin acest program ar fi urmat să fie hotărâtă, fără echivoc, soarta Rundeii Doha, după 14 ani în care negocierile nu au generat rezultate satisfăcătoare, și care, de fapt, a fost menținută în viață în mod artificial după 2008, când negocierile au intrat în impas.

Lucrările Conferinței s-au concentrat asupra unui număr limitat de subiecte, selectate din Agenda de Dezvoltare de la Doha, aferentă Rundeii Doha de negocieri comerciale multilaterale, lansată în 2001. Subiectele în care s-a ajuns la un acord formează așa-numitul „pachet de la Nairobi”, constând dintr-un set de *șase decizii ministeriale privind agricultura, bumbacul și anumite aspecte care prezintă importanță pentru țările cel mai puțin dezvoltate* [8].

Declarația ministerială adoptată la sfârșitul Conferinței de cinci zile prezintă acest pachet și schițează, totodată, activitatea viitoare a OMC. Deși directorul general al OMC, Roberto Azevêdo a caracterizat acest pachet de măsuri drept un „acord istoric privind o serie de inițiative comerciale”, în multe privințe, rezultatele Conferinței nu s-au ridicat la înălțimea așteptărilor celor mai mulți membri ai OMC – în majoritate țări în dezvoltare – și nici la nivelul rezultatelor obținute la precedentă Conferință ministerială a OMC, de la Bali, din 2013 [4, p. 5].

Un element central al „pachetului de la Nairobi” – și cel mai semnificativ rezultat al Conferinței – este decizia ministerială privind *concurența la export* care include *angajamentul de eliminare a subvențiilor la exportul de produse agricole*, dar și *a altor scheme de susținere a acestor exporturi*¹³. Numeroase țări – deopotrivă dezvoltate și în dezvoltare – recurg în prezent la subvenții pentru a susține exporturile lor de produse agricole. Membrii OMC – și în special țările în dezvoltare – au solicitat în mod constant acțiuni ferme din partea OMC pentru eliminarea acestor subvenții, din cauza potențialului lor de distorsionare a producției interne și a comerțului.

De aceea, directorul general al OMC, Roberto Azevêdo, a descris acest angajament ca fiind „cel mai semnificativ rezultat obținut în domeniul agriculturii” în istoria de 20 de ani a OMC [8]. Și trebuie admis că această decizie echivalează cu cea mai importantă reformă a regulilor comerciale internaționale în domeniul agriculturii de la crearea OMC.

Decizia ministerială, care produce efecte juridice obligatorii, prevede eliminarea subvențiilor la export și previne posibilitatea ca guvernele să recurgă în viitor la măsuri de susținere a exporturilor cu efecte de distorsionare a comerțului. În baza deciziei, țările dezvoltate s-au angajat să elimine imediat subvențiile la export, cu excepția unui număr restrâns de produse agricole, țările în dezvoltare urmând să facă acest lucru până în 2018.

Totodată, aceste din urmă țări vor dispune de flexibilitatea de a acoperi costurile de marketing și de transport aferente exporturilor de produse agricole până la sfârșitul anului 2023, iar cele mai sărace țări importatoare de produse alimentare se vor bucura de o perioadă mai lungă de timp pentru eliminarea subvențiilor la export.

Decizia stipulează, de asemenea, discipline care să asigure că nu sunt utilizate alte politici de export ca forme deghizate de subvenții. Aceste discipline includ: condiții de limitare a beneficiilor derivând din finanțarea sprijinului pentru exportatorii agricoli, reguli privind întreprinderile de stat implicate în comerțul cu produse agricole și discipline care să asigure că ajutorul alimentar acordat în favoarea țărilor în dezvoltare nu distorsionează piețele locale. Țările în dezvoltare vor beneficia de o perioadă mai lungă de timp pentru implementarea acestor reguli.

La Nairobi, Uniunea Europeană a susținut nevoia obținerii unui rezultat echilibrat în domeniul agriculturii, care să abordeze toate formele de sprijin la export, în beneficiul tuturor țărilor, și în special al celor mai vulnerabile țări în dezvoltare. Uniunea Europeană, împreună cu Brazilia, Argentina, Noua Zeelandă, Paraguay, Peru și Uruguay, iar ulterior Moldova, Muntenegru și Albania, au prezentat o propunere comună în vederea abordării în mod cuprinzător a tuturor practicilor de distorsio-

¹³ În limbajul OMC, conceptul de „concurență la export” se referă atât la subvențiile la export, cât și la subiectele „paralele”, care se pot constitui în forme deghizate de subvenții, prin care guvernele pot ocoli angajamentele asumate în materie de subvenții, respectiv: finanțarea exporturilor (credite, garanții și asigurări), întreprinderile de stat exportatoare și ajutorul alimentar internațional.

nare a exporturilor de produse agricole, fie că este vorba de subvenții, credite, ajutor alimentar sau modul de operare a întreprinderilor de stat exportatoare. Uniunea Europeană a consimțit să renunțe la dreptul său de a utiliza subvențiile la export doar cu condiția convenirii unui acord cuprinzător și echilibrat, care să acopere toate componentele concurenței la export [3].

În baza unei alte decizii ministeriale privind instituirea unui *mecanism special de salvagardare pentru țările în dezvoltare*, aceste țări vor avea dreptul să majoreze temporar taxele vamale în cazul creșterii bruște a importurilor lor de produse agricole. Dar, membrii OMC urmează să negocieze în continuare acest mecanism în cadrul unor sesiuni speciale ale Comisiei pentru agricultură.

Miniștrii au adoptat și o *decizie privind constituirea de rezerve/stocuri publice în scopul asigurării securității alimentare*, obligând membrii OMC să se implice în găsirea unei soluții permanente la această problemă până la următoarea Conferință ministerială a OMC. De menționat că, în temeiul deciziei ministeriale de la Bali, din 2013, țărilor în dezvoltare li s-a permis să continue programele vizând formarea de rezerve alimentare, deși acestea încalcă regulile OMC privind sprijinul intern în domeniul agriculturii.

„Pachetul de la Nairobi” conține, de asemenea, *un set de decizii în avantajul specific al țărilor cel mai puțin dezvoltate*, incluzând reguli de origine preferențiale îmbunătățite și tratament preferențial pentru serviciile/furnizorii de servicii din aceste țări. Decizia privind regulile de origine preferențiale în favoarea acestor țări va facilita oportunitățile pentru exportul de bunuri al acestor țări, deopotrivă în țările dezvoltate și în dezvoltare, în contextul acordurilor comerciale preferențiale unilaterale în favoarea țărilor cel mai puțin dezvoltate [4, p. 8].

Principalii beneficiari vor fi țările din Africa Subsahariană, care constituie cea mai mare parte a grupului țărilor cel mai puțin dezvoltate. Decizia ministerială privind implementarea tratamentului preferențial în favoarea serviciilor și a furnizorilor de servicii din țările cel mai puțin dezvoltate extinde de încă 15 ani (până la 31 decembrie 2030) perioada de derogare de la clauza națiunii celei mai favorizate, în cadrul căreia ceilalți membri ai OMC pot acorda tratament preferențial serviciilor/furnizorilor de servicii din aceste țări.

Dincolo de angajamentele care alcătuiesc „pachetul de la Nairobi”, în cadrul Conferinței au fost adoptate și alte decizii care vizează cu precădere activitățile curente desfășurate în OMC. Astfel, în contextul activităților curente derulate sub auspiciile Consiliului General al OMC, au fost adoptate decizii vizând, printre altele, *Programul de lucru privind economiile mici și Programul de lucru privind comerțul electronic*. În legătură cu acesta din urmă (adoptat în 1998), miniștrii au luat decizia de a menține practica curentă de a nu impune taxe vamale asupra transmisiunilor electronice, până la următoarea reuniune ministerială, din 2017.

Cu prilejul Conferinței ministeriale de la Nairobi au fost încheiate negocierile privind *aderarea la OMC* a încă două dintre cel mai puțin dezvoltate țări – Republica Liberia și Republica Islamică Afghanistan. Iar în perioada care a precedat Conferința au mai fost finalizate procedurile de aderare a trei țări: Republica Yemen, Republica Seychelles și Republica Kazahstan, ceea ce demonstrează atracția pe care o exercită în continuare apartenența la sistemul comercial multilateral construit în jurul OMC. Numărul membrilor OMC a sporit astfel la 164, acoperind 98% din comerțul mondial, comparativ cu 91% în 1995 [8].

În fine, un rezultat important al Conferinței ministeriale de la Nairobi vizează încheierea oficială a *Acordului privind tehnologia informației (ITA 2)*, care acoperă comerțul cu produse ale tehnologiei informației și comunicațiilor (IT), incluzând atât computere, semiconductori, circuite integrate, echipamente de telecomunicații, cât și părți și componente ale acestor produse. Cu prilejul Conferinței, membrii OMC care sunt exportatori majori de produse IT au convenit asupra calendarului de implementare a noului Acord ITA 2 în vederea eliminării taxelor vamale în cazul a 201 produse IT, valoarea comerțului cu aceste produse fiind estimată a depăși 1.300 miliarde de dolari anual. Negocierile în vederea extinderii Acordului ITA – un acord plurilateral încheiat în cadrul OMC în 1996 – au început în 2012, cu participarea a 53 de membri ai OMC, incluzând deopotrivă țări dezvoltate și în dezvoltare, și reprezentând circa 90% din comerțul mondial cu aceste produse [4, p. 9].

ITA 2 are semnificația de a fi primul acord major din domeniul reducerii taxelor vamale convenit în cadrul OMC în ultimii 18 ani. Și, deși este plurilateral, toți membrii OMC vor beneficia de pe urma lui, întrucât se vor bucura de acces scutit de taxe vamale pe piețele acelor membri care vor

elimina taxele vamale la aceste produse, reducerile tarifare urmând a fi aplicate într-o manieră nediscriminatorie, conform principiului MFN. Pentru fiecare produs de pe lista de 201 de produse – convenită încă în iulie 2015, când s-au finalizat, de fapt, negocierile – participanții la ITA 2 au negociat nivelul reducerilor și intervalul de timp în care vor fi eliminate complet taxele vamale. Ca urmare a acestor negocieri, circa 65% din liniile tarifare vor fi eliminate în totalitate până la 1 iulie 2016, iar cele rămase vor fi complet eliminate în 4 etape în decursul a 3 ani. Aceasta înseamnă că, în 2019, aproape toate importurile de produse IT vor fi scutite de taxe vamale [8].

În ceea ce privește *rolul OMC în perioada post-Nairobi*, Declarația ministerială reconfirmă rolul central al organizației în negocierile comerciale globale și proeminența sa ca for global pentru stabilirea regulilor comerciale și pentru gestionarea comerțului internațional. În același timp, reafirmă necesitatea ca acordurile comerciale preferențiale (bilaterale și regionale) să se mențină *complementare* în raport cu sistemul comercial multilateral și să nu devină un substitut pentru acest sistem, urmând ca în cadrul OMC să fie abordate implicațiile sistemice ale acestor acorduri, ca și relațiile acestora cu normele multilaterale.

În concluzie, ținem să menționăm că finalizarea Runderi Uruguay și crearea Organizației Mondiale a Comerțului constituie o victorie incontestabilă a sistemului comercial multilateral, printre avantajele pe care le oferă sistemul instituit prin crearea acestei organizații internaționale numărându-se următoarele aspecte: contribuția la menținerea păcii, reglementarea diferendelor într-o manieră constructivă, scăderea costurilor vieții ca urmare a liberalizării schimburilor, oferirea consumatorilor de produse variate, creșterea veniturilor ca urmare a schimburilor comerciale, stimularea creșterii economice, protejarea guvernelor de presiunea intereselor speciale, încurajarea bunei guvernări.

În prezent, sistemul comercial multilateral construit în jurul OMC se află în plin proces de ajustare la noile realități din economia mondială, proces care a întârziat nepermis de mult. Ca atare, sistemul traversează un proces complex și dificil de reșezare, fiind în căutarea unui nou echilibru, ceea ce îi imprimă o stare de flux, asociată implicit cu incertitudini majore legate de guvernarea sa la nivel global. Și, întrucât comerțul mondial a evoluat mult de la crearea OMC, s-ar impune abordarea în comun a numeroase probleme care în prezent ridică provocări majore la adresa acestuia. Asemenea probleme includ, printre altele: investițiile, comerțul electronic și comerțul digital, aspectele de reglementare din interiorul frontierelor care afectează comerțul cu bunuri și servicii, îmbunătățirea disciplinelor privitoare la subvenții și la obligațiile vizând conținutul local.

În opinia noastră, este nevoie de o *viziune clară asupra agendei de lucru a OMC în următorii ani*. Unele aspecte, precum tehnologia informației, bunurile de mediu și comerțul cu servicii sunt deja abordate în cadrul negocierilor plurilaterale, care par a fi o cale promițătoare de urmat și în cazul noilor probleme. Dar acordurile care rezultă din asemenea inițiative trebuie să fie menținute în cadrul OMC, dar nu în afara organizației și trebuie să fie deschise tuturor celor care doresc să li se alăture.

Considerăm, de asemenea, că în cadrul OMC trebuie continuate eforturile pentru consacrarea multilateralismului comercial și calmarea tentațiilor de rezolvare a problemelor majore în cercuri restrânse. Însă, convenirea unor noi reguli comerciale în plan multilateral presupune un grad ridicat de dificultate, întrucât aceste reguli nu se mai rezumă doar la măsurile impuse la frontiere (precum taxele vamale), ci acoperă și reglementările din interiorul frontierelor, fiind ca atare mult mai dificil de negociat; în condițiile în care numărul membrilor OMC s-a extins la 164, iar deciziile în cadrul organizației se iau prin consens, demersurile multilaterale se dovedesc ineficiente. În acest context, suntem de părerea că, fiind complementare acordurilor multilaterale ale OMC, acordurile plurilaterale pot crea o bază pentru viitoarele reguli multilaterale, mai ales că organizația se confruntă cu provocări majore din cauza proliferării acordurilor comerciale preferențiale, care accentuează fragmentarea disciplinelor comerciale și lipsa de transparență a regulilor de origine.

Suntem de părerea că prezența Republicii Moldova în cadrul OMC trebuie să fie activă în scopul promovării intereselor naționale prin prisma și mijloacele oferite de acest for internațional, și anume: participarea activă la noile runde de negocieri și la procese de aderare a partenerilor noștri principali. Astfel, economia Moldovei este mică și considerăm că ar trebui să beneficieze de un tratament mai favorabil în domeniul comerțului și finanțelor și să i se acorde cel puțin regimul care va fi rezervat statelor în curs de dezvoltare. Negocierea cu succes a angajamentelor ulterioare vor crea noi deschideri de piață și va aduce beneficii esențiale atât economiei Moldovei, cât și altor participanți.

Bibliografie:

1. Acordul de la Marrakesh privind constituirea Organizației Mondiale a Comerțului [online] [citat 12.08.2019]. Disponibil: <https://mei.gov.md/sites/default/files/document/acordul-de-la-marrakesh-privind-constituirea-omc.pdf>
2. BURDA, J. L'efficacité du mécanisme de règlement des différends de l'OMC: vers une meilleure prévisibilité du système commercial multilatéral. In: *Revue québécoise de droit international*. 2005, nr. 2 (vol. 18), p. 1-37.
3. European Commission. 10th World Trade Organization Ministerial Conference in Nairobi – 15-18 December 2015. [online] [citat 05.09.19]. Disponibil: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/events/index.cfm?id=1414>
4. GHIBUȚU, A. Perspectivele sistemului comercial multilateral după conferința ministerială a OMC de la Nairobi. In: *Impactul transformărilor socio-economice și tehnologice la nivel național, european și mondial*. București, 2015, nr. 10.
5. HELD, D., MCGREW, A., GOLDBLATT, D., PERRATON, J. *Transformări globale – politică, economie și cultură*. Iași: Polirom, 2004. 372 p.
6. Legea Republicii Moldova privind aderarea la Organizația Mondială a Comerțului. Nr. 218-XV din 01.06.2001[online] [citat 05.09.19]. Disponibil: <https://mei.gov.md/.../legea-nr-218-xv-din-01-06-2001-privi...>
7. MÎNCU, G. *Procesul de aderare a RM la OMC*. Moldova și Integrarea Europeană. Institutul de Politici Publice, Chișinău, 2001.
8. Nairobi Ministerial Declaration adopted on 19 december 2015, WT/MIN(15)/DEC. WTO. Ministerial Conference Tenth Session Nairobi, 15-18 December 2015 [online] [citat 03.09.19]. Disponibil: https://www.wto.org/english/thewtoe/ministe/mc10_e/nairobipackage_e.pdf
9. SUTĂ, N., SUTĂ-SELEJAN, S. *Comerț internațional și politici comerciale contemporane*. București: Editura Economică, 2003.
10. TROCAN, L.-M. Scurtă prezentare a Organizației Mondiale a Comerțului și a rolului său în relațiile economice internaționale. In: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice*, 2010, Nr. 3, p. 89-108.
11. http://www.wto.org/french/thewto_f/whatis_f/inbrief_f/inbr01_f.htm
12. www.consiliulconcurrentei.ro/documente/ro/omc.pdf